

มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติกับการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา

THE NATIONAL RESEARCH UNIVERSITIES

WITH REINVENTING UNIVERSITY

Received: April 30, 2024

Revised: July 10, 2024

Accepted: July 16, 2024

จงลักษณ์ เมอริดิธ^{1*} ปองหทัย พึ่งนุ่ม²,

ดวงใจ ชนะสิทธิ์³ อรพรรณ ตูจจินดา⁴

Chonglak Meredith¹ Ponghathai Pungnum²,

Duangjai Chanasid³ Oraphan Toujinda⁴

^{1,2} ดร., นักวิจัยอิสระ

^{3,4} ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1,2} Dr., Independent Researchers

^{3,4} Assistant Professor, Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

¹ Corresponding Author. E-mail: lovecat10120@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติกับการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา โดยให้มีการจัดอยู่ในกลุ่มที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ และ 2) เพื่อนำเสนอผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ดังนั้น การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า 1. การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ได้มีการเปลี่ยนแปลงจาก “มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” เปลี่ยนเป็น “กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก” และจัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 คือ มี พันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ และ 2. ผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ได้แก่ 1) งานวิจัยที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัยในหลายกลุ่มสาขาวิชา อาจทำให้การประเมินคุณภาพ กำกับ ดูแล ติดตาม ขาดประสิทธิภาพและไม่ทันเหตุการณ์ 2) งบประมาณ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นน้อยมากหรือไม่เท่ากัน 3) อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยที่ใช้ในการวิจัยขั้นสูงมีไม่เพียงพอ และ 4) คุณภาพชีวิตการทำงานกับความสมดุลของชีวิตส่วนตัวของอาจารย์และนักวิจัยลดลง

คำสำคัญ : มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ, การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา, กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับ
แนวหน้าของโลก

Abstract

The purpose of this academic article were to: 1. study the changes brought about by Thailand's Reinventing University initiative in 2021. This initiative, introduced by Thailand's Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation, marks the first time the country has grouped its universities based on their areas of expertise and 2. present the important impacts of these changes on Thailand's educational landscape. The findings of this academic article were as follows: 1. The Reinventing University in Thailand 2021 has led to the transition from "National research universities" to "Global and Frontier Research" and has been categorized into Group 1, entailing Global and Frontier Research as the main mission and strategy aimed at producing world-class research with international competitiveness. 2. The important impacts that occur as a result of the Reinventing University 2021, including: 1) an emphasis on advanced research and producing researchers in many fields of study, possibly leading to quality assessment, supervision becoming complicated, and time-consuming processes. This may cause inefficiency and failure to keep up with present situations. 2) Government-supported research budgets which tend to increase marginally or unevenly. 3) inadequate modern equipment and tools used in advanced research, and 4) a decline in the work-life balance of educators and researchers.

Keywords : National Research University, Reinventing University, Global and Frontier Research

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจการค้า สิ่งแวดล้อมและพลังงาน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ได้เพิ่มความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานของคนในสังคมโลกมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 (The fourth industrial revolution) ทั้งมีการดำเนินงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573

(Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community) ที่ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่หลักสูตร การเรียน การสอน รวมทั้งการวัดผลและการประเมินผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, 2) มีบริบทสำคัญของพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 เนื่องจากเป็นกฎหมายแม่บทสำคัญของการขับเคลื่อนการอุดมศึกษาไทยที่การปฏิรูปการศึกษา มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษา ดัง มาตรา 12 สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่พัฒนาความรู้ให้ทันสมัย จัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการกำลังคนของประเทศ จัดให้มีการวิจัย การสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งให้บริการทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศโดยรวม และเผยแพร่องค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการในเรื่องต่าง ๆ ต่อสาธารณะ สถาบันอุดมศึกษาต้องจัดให้มีการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน คณาจารย์ และบุคลากรได้เข้าถึงและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมชนบท และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพื่อสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา, 2562, 58) ทั้งมีการยกระดับสถาบันการศึกษาในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญ มุ่งสู่ความเป็นเลิศ สร้างระบบการศึกษา เพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ ให้มีการวิจัย และใช้เทคโนโลยีในการสร้างและจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน (พระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561, 33)

มหาวิทยาลัย เป็นองค์การหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศและเป็นกลไกที่สำคัญที่มีคุณภาพในการแข่งขันของประเทศ และผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เกิดขึ้นของสังคมและตลาดแรงงาน การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เศรษฐกิจโลก และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการคิดแนวทางในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อสร้างกำลังคนให้มีความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและการวิจัยของประเทศให้มั่นคง ได้มีการพัฒนานวัตกรรมที่ถูกนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนานวัตกรรม ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยกำหนดวาระแห่งชาติ ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจนเฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรม บูรณาการวิจัยและพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, 4) มหาวิทยาลัยต้องมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดเพื่อให้เป็นแหล่งองค์ความรู้ ในศาสตร์ต่าง ๆ ตลอดจนการวิจัย เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติและชี้้นำการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ สามารถผลิตกำลังคนที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานสามารถทำงาน เพื่อดำรงชีพตนเอง โดยใช้

ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของประเทศไทย ทั้งนี้โดยอาศัยการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาเชิงรุก ให้มีการสร้างและการพัฒนาองค์ความรู้ไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่เน้นคุณค่า โดยจะต้องขับเคลื่อนงานวิจัยสู่นวัตกรรมที่เป็น demand-side บูรณาการงานวิจัยของศาสตร์ต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ให้มีการสร้างและพัฒนาไปสู่ประเทศ โดยจะต้องแปลงนวัตกรรมเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม และต้องได้รับคำปรึกษาจากผู้รู้จริงอย่างครบวงจร มีการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม ชุมชน นวัตกรรมสังคม และนวัตกรรมเชิงธุรกิจ สร้างมูลค่าเพิ่มเปลี่ยน Made in Thailand เป็น Innovated in Thailand เพื่อสร้าง value creation และที่สำคัญอีกประการ คือ การยกเครื่องมหาวิทยาลัย (reinvent) มีการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจ และเติมเต็มศักยภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่สามารถตอบโจทย์ประเทศ สังคมและชุมชน (สำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2562, 2) มีการเชื่อมโยงระบบและกลไกการทำงานวิจัยของเครือข่ายวิจัยกับศูนย์ความเป็นเลิศ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อรวมนักวิจัยและนักเทคโนโลยีชั้นแนวหน้าในระดับโลก มีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทำงานร่วมกับนักวิจัยและผู้ประกอบการในรูปแบบบริษัท เพื่อการพัฒนาธุรกิจฐานนวัตกรรม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, 128)

มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ National Research University ประเทศไทย มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติของไทย เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายเร่งด่วน โดยได้ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission) ที่เป็นหนึ่งในห้าองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน รัฐบาลไทยได้ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เร่งพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประเทศไทย ให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การวิจัยพัฒนาและการอบรมนานาชาติในภูมิภาค โดยรัฐบาลไทยมีความคาดหวังว่าจะมีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติของไทย 7-10 แห่ง ติดอันดับสูงขึ้นไปใน Time Higher Education Quacquarelli Symonds, THE-QS และรัฐบาลไทยในขณะนั้นต้องการให้ประเทศไทย มีความเข้มแข็งที่จะสามารถรองรับความเป็น ASEAN Education Hub และมีความสามารถผลิตงานด้านการวิจัยที่จะช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน อุตสาหกรรม ตลอดจนการสนับสนุนการส่งออก ดังนั้น จึงได้จัดทำ “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติและการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา” ขึ้น โดยได้บรรจุโครงการนี้ไว้ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลไทย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญด้านการวิจัยและใช้ประโยชน์จากมหาวิทยาลัย ในฐานะเป็นหน่วยผลิตผลงานวิจัย และบุคลากรด้านการวิจัยไว้เพื่อเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถ

ในการแข่งขันของประเทศไทย ดังนั้น มหาวิทยาลัยที่มีคุณสมบัติครบตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission) กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้ได้รับการยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่งได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561, 33)

การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา (reinventing university) ตามประกาศกฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นต่อมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ด้วยมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนากำลังคนที่มีศักยภาพและความสามารถระดับสูงในสายวิชาการ และวิชาชีพด้านต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบัน พบว่า กำลังคนระดับสูงที่มีคุณสมบัติความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของประเทศ ยังมีจำนวนไม่เพียงพอ จึงได้มีการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา (reinventing university) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ปฏิรูประบบการบริหาร ปรับเปลี่ยนหลักสูตรและการเรียน การสอน การวิจัยให้ทันสมัย สามารถจัดการศึกษาวิจัยและผลิตบัณฑิตให้ตอบโจทย์ความต้องการของประเทศ ทั้งเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พระราชบัญญัติกฎกระทรวงการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา, 2564, 1) จากความเห็นชอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคน ไว้ดังนี้ การอุดมศึกษาไทย มุ่งสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนในทุกช่วงวัย ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีสมรรถนะที่จำเป็นและรองรับสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในระดับสากล และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีความรักและภูมิใจในสถาบัน วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของชาติ (ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564, 2)

พัฒนาการของมหาวิทยาลัยวิจัย

มหาวิทยาลัยวิจัยมีบทบาทสำคัญในการวิจัยเป็นหลัก มีความเป็นเลิศในการวิจัย และพัฒนาความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในศาสตร์ที่หลากหลาย สร้างศักยภาพงานวิจัยและองค์ความรู้ขั้นสูงให้กับประเทศ ทั้งยกระดับความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและการแข่งขันในระดับโลก ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยวิจัยในต่างประเทศ

มหาวิทยาลัยวิจัย Research University มีต้นแบบมาจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลด์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี ซึ่งก่อตั้งโดย อเลคซานเดอร์ วอน ฮุมโบลด์

(Alexander von Humboldt) ในปี ค.ศ. 1809 มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี เป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดของเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนี ช่วงเริ่มต้นของการก่อตั้ง พบว่า มีผู้เรียนเพียง 256 คน สาขาที่เปิดสอนช่วงเวลานั้นได้แก่ กฎหมาย (law) แพทยศาสตร์ (medicine) เทววิทยา (theology) และปรัชญา (philosophy) ต่อมาที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี ได้เน้นให้คณาจารย์ทำงานด้านการวิจัยอย่างเข้มแข็ง ทั้งด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ ผลงานวิจัยที่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี ได้ผลิตขึ้นมานั้นได้พัฒนาไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี มีความโดดเด่นที่สุดในกลุ่มประเทศยุโรป อุดมการณ์ที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt university Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี เน้นเป็นพิเศษ คือ วิทยาศาสตร์ (science) และชาตินิยม (nationalism) ทำให้คำว่า “มหาวิทยาลัยวิจัย (Research University)” เกิดขึ้นมาและได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศเยอรมนี และเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยให้กับประเทศอื่น ๆ ด้วย (Cichanowicz, 2016)

ในราวศตวรรษที่ 19 ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ก่อตั้งโดยประธานาธิบดี เดวิด คอยต์ กิลแมน (Daniel Coit Gilman) ตั้งอยู่ที่เมืองบัลติมอร์ รัฐแมริแลนด์ เมื่อปี พ.ศ. 2419 (ค.ศ. 1876) ได้นำต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt university zu Berlin) ประเทศเยอรมนี โดยใช้โมเดลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยวิจัยในเยอรมัน ที่เรียกว่า “Germanic University” มหาวิทยาลัยวิจัยจอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ยังเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา ที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้การสัมมนาแทนการสอน โดยการบรรยายเพียงอย่างเดียว รวมทั้งเป็นมหาวิทยาลัยอเมริกันแห่งแรกที่จัดให้มีวิชาเอกแทนหลักสูตรศิลปศาสตร์ทั่วไป ดังนั้น มหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) จึงเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา และเป็นหนึ่งใน 14 สมาชิกก่อตั้งสมาคมมหาวิทยาลัยอเมริกัน หรือ Association of American Universities ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญในด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก โดยที่มีรัฐสภาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้อนุมัติให้มีการตั้งหน่วยงานด้านการวิจัยขึ้น ชื่อว่า The US National Academy of Science (NAS) ประเทศสหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จอย่างสูง จากการที่นำความรู้ทางเคมี ฟิสิกส์ และวิทยาการเกษตรไปใช้ในทางอุตสาหกรรม ทำให้มีมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จำนวนมากพัฒนามหาวิทยาลัยตามโมเดลดังกล่าว และต่อมาก็ได้มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิจัยเพิ่มขึ้นมากอีกหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา (Orgera, 2018)

สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยวิจัยในต่างประเทศ มีต้นแบบมาจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์แห่งเบอร์ลิน (Humboldt Universität Zu Berlin) ซึ่งมีความโดดเด่นที่สุดในกลุ่มประเทศยุโรป อุดมการณ์ที่มหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี เน้นเป็นพิเศษคือวิทยาศาสตร์ และชาตินิยม ทำให้คำว่า “มหาวิทยาลัยวิจัย” เกิดขึ้นมาและได้แพร่หลายอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศเยอรมนี และเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยให้กับประเทศอื่น ๆ ด้วย รวมทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ก็ได้นำต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮุมโบลต์ แห่งเบอร์ลิน (Humboldt University Zu Berlin) ประเทศเยอรมนี โดยใช้โมเดลการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยวิจัยในเยอรมัน ที่เรียกว่า “Germanic University” ต่อมามหาวิทยาลัยวิจัย จอห์นส์ ฮอปกินส์ (Johns Hopkins University) ของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นต้นแบบของมหาวิทยาลัยวิจัยขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา

2. มหาวิทยาลัยวิจัยในประเทศไทย

ประเทศไทย ได้มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี โดยรัฐบาลไทย เมื่อปี พ.ศ. 2552 ได้มีนโยบายเร่งด่วน ซึ่งได้ให้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Office of the Higher Education Commission) เร่งพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การวิจัยพัฒนาและการอบรมนานาชาติ ในภูมิภาค โดยรัฐบาลไทย มีความคาดหวังว่าจะมีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติของไทย 7-10 แห่ง ติดอันดับสูงขึ้นใน Time Higher Education Quacquarelli Symonds, THE-QS และรัฐบาลไทยในขณะนั้นต้องการให้ประเทศไทย มีความเข้มแข็งที่จะสามารถรองรับความเป็น ASEAN Education Hub และมีความสามารถผลิตงาน ด้านการวิจัยที่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน อุตสาหกรรม ตลอดจนการสนับสนุนการส่งออก และทดแทนการนำเข้าได้ ดังนั้น จึงได้จัดทำ “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติและการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา” ขึ้น โดยได้บรรจุโครงการนี้ไว้ในภายใต้ แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่รัฐบาลไทยได้มองเห็นถึงความสำคัญด้านการวิจัยและใช้ประโยชน์จากมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นหน่วยผลิตผลงานวิจัย และบุคลากรด้านการวิจัยไว้ เพื่อเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

สรุปได้ว่า เมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยรัฐบาลไทยได้มีนโยบายเร่งด่วน ซึ่งได้ให้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เร่งพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การวิจัยพัฒนาและการอบรมนานาชาติในภูมิภาค ได้มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

ตามประกาศกฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ซึ่งมีรายละเอียดหมวด 1 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดกลุ่ม ดังนี้

ข้อ 2 ในการประกาศกำหนดให้จัดมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด หรือบางส่วน ออกเป็นกลุ่ม โดยให้รัฐมนตรีคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ศักยภาพ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาและการประกาศให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาใดนั้น ให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาได้คำนึงถึงศักยภาพ และความพร้อมของคณะวิชาทั้งหมดที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษานั้น ในกรณีที่คณะวิชาส่วนใหญ่ไม่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะอยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจะประกาศนั้น ให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษา อาจประกาศกำหนดให้จัดกลุ่มส่วนราชการหรือกลุ่มส่วนภายในของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดออกเป็นกลุ่มได้

ข้อ 3 ให้จัดสถาบันอุดมศึกษาเป็นกลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก
2. กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม
3. กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น
4. กลุ่มพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา
5. กลุ่มผลิตและพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะ
6. กลุ่มอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ข้อ 4 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ไม่อยู่ในสังกัดของกระทรวงที่ประสงค์จะเลือกสังกัดกลุ่ม ตามข้อ 3 จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ข้อ 5 รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการอุดมศึกษาอาจประกาศ กำหนดให้จัดกลุ่มส่วนราชการหรือกลุ่มส่วนงานภายในของสถาบันอุดมศึกษาแห่งใดออกเป็นกลุ่มได้ โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ศักยภาพ และผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย

ข้อ 6 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 2 และกลุ่มส่วนราชการหรือกลุ่มส่วนงานภายใน ของสถาบันอุดมศึกษาตามข้อ 5 นอกจากต้องปฏิบัติตามภารกิจและพันธกิจ ของสถาบันอุดมศึกษาแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ของกลุ่มที่ตนสังกัด ตามข้อ 3 ด้วย

ข้อ 7 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 1) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ โดยต้อง

1. เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัย เป็นผู้นำทางความรู้ของประเทศ ในระดับปริญญาเอกหรือหลังปริญญาเอกที่มีวิทยานิพนธ์ หรือผลงานวิจัยระดับนานาชาติ ในหลายกลุ่มสาขาวิชา

2. มุ่งค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่เพื่อขยายพรมแดนของความรู้ และสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการที่ลุ่มลึกในสาขาวิชาต่าง ๆ

3. สร้างนวัตกรรมที่มีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจและสังคม จากผลงานวิจัยและองค์ความรู้ขั้นสูง

ข้อ 8 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 2) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การจัดการ การศึกษา เพื่อเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม เพื่อตอบโจทย์ของประเทศในการ พัฒนาเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและบริการ โดยต้อง

1. สร้างและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ให้สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ เพื่อสร้างผลงานและพัฒนาผลิตภัณฑ์

2. สร้างนวัตกรรมเพื่อนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์หรือสาธารณประโยชน์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตลอดห่วงโซ่มูลค่าในภาคการผลิตและบริการ

3. ส่งเสริมบทบาทความร่วมมือกับภาคเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุน และพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม

4. เน้นการเรียนการสอนควบคู่กับการปฏิบัติการจริง เพื่อพัฒนาสมรรถนะและทักษะ ในการทำงาน

ข้อ 9 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 3) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ ที่มุ่งสู่การพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ประโยชน์ร่วมกัน การเป็นแหล่งเรียนรู้ ถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและการให้ประชาชนมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยต้อง

1. เน้นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และการสร้างศักยภาพให้สถานศึกษาองค์กร ในชุมชน และ ประชาชนมีความเข้มแข็งในการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ในชุมชน

2. ผลิตบัณฑิตและเป็นแหล่งพัฒนาศักยภาพบุคลากรในพื้นที่ให้มีจิตสำนึก และความสามารถ เพื่อเป็นหลักในการขับเคลื่อนพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่

3. ดำเนินการวิจัยและสร้างนวัตกรรม เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนา ชุมชน

4. สืบสานและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นประยุกต์และพัฒนา ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่า

5. ส่งเสริมการสืบทอดและพัฒนาความรู้จากภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

ข้อ 10 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 4) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การพัฒนาปัญญาด้วยหลักศาสนานานกับหลักวิชาการ โดยต้อง

1. มุ่งพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้มีสติ ปัญญา และคุณธรรม ด้วยการจัดการการสอนที่ผสมผสานหลักศาสนากับหลักวิชาการ

2. ให้ความสำคัญกับการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมโดยยึดหลักศาสนา ปรับใช้หลักศาสนาให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไปและสร้างหลักวิชาการที่สอดคล้อง กับหลักศาสนา เป็นทางเลือกคู่กับหลักวิชาการของประเทศตะวันตก

3. นำหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ มาชี้นำสังคมโดยมุ่งพัฒนาจิตใจ สติ ปัญญา และพฤติกรรมของประชาชน เพื่อให้เกิดสันติสุขและความสามัคคีของคนในชาติ

ข้อ 11 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ตามข้อ 3 คือ 5) มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การผลิตและพัฒนาบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีความสามารถทางวิชาชีพระดับสูง หรือบัณฑิตสาขาจำเพาะตามความต้องการของประเทศ มีการพัฒนาความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ โดยต้องเน้นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะและทัศนคติที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ หรือจรรโลงศิลปะและวัฒนธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้และยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติกฎกระทรวงการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา, 2564, 1-4)

สรุปได้ว่า ในการประกาศใช้กฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ก็เพื่อให้การพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง

จากการปฏิรูประบบสถาบันอุดมศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2564 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นต่อมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมประเทศไทย มีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ที่เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 โดยรัฐบาลไทยในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม นายอเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ลงนามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาประจำปีงบประมาณ 2565 สำหรับสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 16 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และสถาบันบัณฑิตศึกษาจุฬาภรณ์ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ

นวัตกรรม, 2565,1) และเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2566 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม นายอเนก เหล่าธรรมทัศน์ ได้ลงนามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566 ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สถาบันวิทยสิริเมธี (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2566,1)

สรุป การปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 มีการเปลี่ยนแปลงจาก “มหาวิทยาลัย วิจัยแห่งชาติ” เปลี่ยนเป็น “กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก” และจัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษากลุ่มที่ 1 คือ มี พันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับ สากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 กลุ่ม พัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 16 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และสถาบัน บัณฑิตศึกษาจุฬารัตน์ ต่อมาได้มีการเพิ่มชื่อสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566 กลุ่มที่ 1 กลุ่ม พัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สถาบันวิทยสิริเมธี

การนำเสนอผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2564 กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 17 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สถาบันบัณฑิตศึกษา จุฬารัตน์ และสถาบันวิทยสิริเมธี ด้วยสถาบันอุดมศึกษา ดังกล่าวข้างต้น จำนวน 17 แห่ง ที่ได้จัดอยู่ใน สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 คือ มีพันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัย ที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ โดยต้อง 1) เน้นการวิจัยขั้นสูงและการ ผลิตนักวิจัย เป็นผู้นำทางความรู้ของประเทศ ในระดับปริญญาเอกหรือหลังปริญญาเอกที่มีวิทยานิพนธ์ หรือผลงานวิจัยระดับนานาชาติ ในหลายกลุ่มสาขาวิชา 2) มุ่งค้นคว้าเพื่อสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎี และข้อ ค้นพบใหม่เพื่อขยายพรมแดนของความรู้ และสร้างความรู้ทางวิชาการที่ล้ำลึกในสาขาวิชาต่าง ๆ และ 3) สร้างนวัตกรรมที่มีมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจและสังคม จากผลงานวิจัยและองค์ความรู้ขั้นสูง

ซึ่งบทบาทสำคัญของการเป็นผู้นำของสถาบันอุดมศึกษาใน กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก เนื่องจากการวิจัยเป็นมิติสำคัญของการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 พบว่า จากการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก 2024 ได้มีชื่อมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหิดล ติดอันดับที่ 601-800 ของโลก ลำดับรองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ติดอันดับที่ 801-1000 ของโลก (สำนักงานบริหารงานวิจัย, 2567)

สรุป จากการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 ดังกล่าวข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยที่ได้จัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มที่ 1 ที่ยังไม่ติดอันดับการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 จึงน่าจะรีบเร่งบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย เพื่อมุ่งสร้างผลงานของมหาวิทยาลัยเชิงรุก และทำให้มีผลกระทบสำคัญเกิดขึ้นต่อมา ได้แก่ 1) งานวิจัยที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัยเป็นผู้นำทางความรู้ของประเทศในระดับปริญญาเอกหรือหลังปริญญาเอก ที่มีวิทยานิพนธ์หรือผลงานวิจัยระดับนานาชาติในหลายกลุ่มสาขาวิชา ได้ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการประเมินคุณภาพจากหลายหน่วยงาน ซึ่งต่างกำหนดเกณฑ์การประเมินและวิธีประเมินของตนเอง จึงเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับอาจารย์ นักวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา อาจทำให้การประเมินคุณภาพ การกำกับ ดูแล ติดตามขาดประสิทธิภาพและไม่ทันเหตุการณ์ 2) งบประมาณ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นน้อยมากหรือไม่เท่ากัน ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องพึ่งพารายได้ที่มาสนับสนุนจากแหล่งอื่นมากขึ้น 3) อุปกรณ์ที่ทันสมัยที่ใช้ในการวิจัยขั้นสูงมีไม่เพียงพอ และ 4) คุณภาพชีวิตการทำงานกับความสมดุลของชีวิตส่วนตัวของอาจารย์และนักวิจัยลดลง

บทสรุป

มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติกับการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พ.ศ. 2564 ตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งได้มีการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา โดยให้มีการจัดอยู่ในกลุ่มที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญ มีการเปลี่ยนแปลงจาก “มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” เปลี่ยนเป็น “กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก” และจัดอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษากลุ่มที่ 1 คือ มี พันธกิจหลักและยุทธศาสตร์ที่มุ่งสู่การวิจัยที่มีคุณภาพระดับสากลและสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ และจากการศึกษาได้พบผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากการปฏิรูปสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก

ได้แก่ 1) งานวิจัยที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและการผลิตนักวิจัยในหลายกลุ่มสาขาวิชา อาจทำให้การประเมินคุณภาพ กำกับ ดูแล ติดตาม ขาดประสิทธิภาพและไม่ทันเหตุการณ์ 2) งบประมาณ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะได้รับงบประมาณจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นน้อยมากหรือไม่เท่ากัน 3) อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยที่ใช้ในการวิจัยขั้นสูงมีไม่เพียงพอ และ 4) คุณภาพชีวิตการทำงานกับความสมดุลของชีวิตส่วนตัวของอาจารย์และนักวิจัยลดลง

ข้อเสนอแนะ

จากการประกาศใช้กฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 ก็เพื่อให้การพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง ซึ่งนับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวง เรื่อง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2567 ยังไม่เกิดผลลัพธ์สำคัญของการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัยได้เลย ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลของการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษาโลก Times Higher Education World University Ranking 2024 ที่สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ไม่ได้ติดอันดับที่ 1-100 โดยเฉพาะกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 17 แห่ง ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ดังนั้นผู้เขียนขอเสนอแนะว่า น่าจะปรับบทบาทใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต เพื่อให้การพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ ดังนี้

1) ด้านงบประมาณ ที่ไม่เพียงพอในการที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ ดังนั้นการดำเนินงานด้านงบประมาณนี้ จึงน่าจะอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มิอำนาจในการตัดสินใจสูงสุดคือ อธิการบดี ของทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 17 แห่ง โดยน่าจะให้รัฐบาลกำหนดงบประมาณให้ได้เพียงพอที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทาง ตามความต้องการของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้

2) ด้านภาคีการพัฒนาระหว่างประเทศ ในอนาคตที่น่าจะเป็นต้นแบบให้กับทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัยของประเทศไทยได้ โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก ผู้เขียนเสนอแนะว่า น่าจะเป็นสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ Massachusetts Institute of Technology เรียกโดยชุมชนว่า MIT เป็นมหาวิทยาลัยเอกชน ที่ไม่แสวงหาผลกำไร ตั้งอยู่ในเมืองเคมบริดจ์ รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา มีชื่อเสียงมานานในเรื่องงานวิจัยและการศึกษาในสาขาเคมี ฟิสิกส์ และวิศวกรรมศาสตร์ สาขาต่าง ๆ แล้วเริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้นต่อ ๆ มาในสาขาชีววิทยา เศรษฐศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และการจัดการ ซึ่งในปี 2024 จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก QS World University Rankings 2024 ได้มีชื่อสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ Massachusetts Institute of Technology ติดอันดับที่ 1 ของโลก ดังนั้นในอนาคตน่าจะให้รัฐบาล กระทรวงที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง อธิการบดี ของทุกกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาหรือทุกมหาวิทยาลัยของประเทศไทย โดยเฉพาะจากกลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือการพัฒนาระหว่างประเทศในอนาคตกับสถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ Massachusetts Institute of Technology สหรัฐอเมริกา ได้มาเป็นต้นแบบ เพื่อช่วยในการพัฒนาความเป็นเลิศให้กับสถาบันอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนระดับสูงเฉพาะทางตามความต้องการของประเทศไทย รวมทั้งการพัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริงได้ต่อไป

บรรณานุกรม

พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก, 58).

พระราชบัญญัติกฎกระทรวงการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564. (2564, 25 มีนาคม).

ราชกิจจานุเบกษา (เล่มที่ 138 ตอนที่ 21 ก, 1).

พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (เล่มที่ 135, ตอนที่ 82 ก, 33).

ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคน พ.ศ. 2564.

(2564, 30 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา* (เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 144 ง, 2).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษา ระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*.

กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรินทรวรรณกราฟฟิค.
- สำนักงานบริหารงานวิจัย. (2567). *The World University Ranking 2024*. (2024). ค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2567, จาก <https://ora.oou.cmu.ac.th>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2562). *นโยบายการดำเนินงานกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
-
- (2566). *การกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
- Cichanowicz, L. (2016). *A Brief History of Berlin's free University*. Retrieved 21 January 2019, from <https://theculturetrip.com>.
- Orgera, K. E. (2018). *A Brief History of Johns Hopkins University*. Retrieved 22 January 2019, from <https://theculturetrip.com>.